

כל תרגום הוא 'מעשה פרשני', חלק א

Traduttore Traditor

א. טקסט מקור, תרגום ופרשנות מקומית

כך מספר לנו התלמוד הבבלי בקטע המסיים את פרק תשיעי (רבי אליעזר) במסכת נדרים :

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף סו עמוד ב

ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל, נסיב איתתא, אמר לה: בשילי לי תרי טלפי, בשילה ליה תרי טלפי, רתח עלה.

למחר אמר לה: בשילי לי גריוא, בשילה ליה גריוא.

אמר לה: זילי אייתי לי תרי בוציני, אזלת ואייתי ליה תרי שרגי.

אמר לה: זילי תברי יתהון על רישא דבבא.

הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא, אזלת ותברת יתהון על רישיה.

אמר לה: מה הדין דעבדת?

אמרה ליה: כך ציוני בעלי.

אמר: את עשית רצון בעליך, המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא.

כך מתרגם ומפרש הרב עדין שטיינזלץ סיפור זה :

ההוא בר [אדם אחד בן] בבל דסליק לארעא דישראל [שעלה לארץ ישראל] נסיב איתתא [נשא שם אשה] אמר לה: בשילי [בשלי] לי תרי טלפי [שתי עדשים] בשילה ליה תרי טלפי [כלומר מעט עדשים בישלה לו (בדיוק) שתי עדשים] רתח עליה [כעס עליה] למחר, כדי לתקן את הדבר אמר לה: בשילי [בשלי] לי גריוא [סאה], כלומר, הרבה עדשים. בשילה ליה גריוא [בישלה לו סאה] שיש בה מעבר לסעודתו של אדם. אמר לה: זילי אייתי [לכי הביאי] לי תרי בוציני [שתי דלעות קטנות], שבביל קוראים לדלעת "בוצינא". אזלת ואייתי ליה תרי שרגי [הלכה והביאה לו שני נרות] כי בארץ ישראל קראו לנר "בוצינא". כעס ואמר לה: זילי תברי יתהון על רישא דבבא [לכי, ושברי אותן על ראש השער]. הוה יתיב [היה יושב] החכם בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא [בשער, והיה דן דין]. אזלת ותברת יתהון על רישיה [הלכה ושברה אותן על ראשו] שהיה שמו בבא. אמר לה: מה הדין דעבדת [מה זה שעשית]? אמרה ליה [לו]: כך ציוני בעלי. אמר: את עשית רצון בעלך-אם כך המקום יוציא ממך שני בנים [כנגד שני הנרות] כבבא בן בוטא.

הטקסט של סיפור זה בתרגומו של הרב כולל את החלקים הבאים: הטקסט המודגש הוא לשון התלמוד במקור. [הטקסט בסוגריים] הוא התרגום של הרב שטיינזלץ. הטקסט הנותר הוא פירושו של הרב שטיינזלץ.

נפריד את 'הדבקים' ונקבל את רובד התרגום של הרב עדין שטיינזלץ :

בשילי לי תרי טלפי - [בשלי לי שתי עדשים]

בשילה ליה תרי טלפי - [בישלה לו שתי עדשים]

בשילי לי גריוא - [בישלה לו סאה]

זילי אייתי לי תרי בוציני - [לכי הביאי לי שתי דלעות קטנות]

אזלת ואייתי לי תרי שרגי - [הלכה והביאה לו שני נרות]
זילי תברי יתהון על רישא דבבא - [לכי ושברי אותן על ראש השער]
אזלת ותברת יתהון על רישיה - [הלכה ושברה אותן על ראשן]

נפריד את הדבקים ונקבל את רובד הפרשנות של הרב עדין שטיינזלץ למשפטים מסוימים :
[שתי עדשים] - כלומר מעט עדשים
[בישלה לו שתי עדשים] - בישלה לו בדיוק שתי עדשים.
[למחר] - כדי לתקן את הדבר.
[סאה] - כלומר, הרבה עדשים.
[בישלה לו סאה] - שיש בה הרבה מעבר לסעודתו של אדם.
[שתי דלעות קטנות] - שבבבל קוראים לדלעת "בוצינא".
[הלכה והביאה לו שני נרות] - כי בארץ ישראל קראו לנר "בוצינא".
[לכי ושברי אותן על ראש השער] - והיא לא הבינה לשון זו.
[הלכה ושברה אותן על ראשן] - שהיה שמו בבא.
שני בניס - כנגד שני הנרות.

הסיפור המתורגם והמפורש על פי הרב שטיינזלץ הוא כך :
אדם אחד בן בבל שעלה לארץ ישראל נשא שם אשה. אמר לה בשלי לי שתי עדשים, כלומר מעט עדשים. בישלה לו בדיוק שתי עדשים, כעס עליה. למחר, כדי לתקן את הדבר אמר לה: בשלי לי סאה, כלומר, הרבה עדשים. בישלה לו סאה, שיש בה הרבה מעבר לסעודתו של אדם. אמר לה: לכי הביאי לי שתי דלעות קטנות שבבבל קוראים לדלעת "בוצינא". הלכה והביאה לו שני נרות, כי בארץ ישראל קראו לנר "בוצינא". כעס ואמר לה: לכי ושברי אותן על ראש השער והיא לא הבינה לשון זו. באותה שעה היה יושב החכם בבא בן בוטא בשער, והיה דן דין. הלכה ושברה אותן על ראשן שהיה שמו בבא. אמר לה: מה זה שעשית? אמרה לו: כך ציוני בעלי. אמר: את עשית רצון בעלך - אם כך המקום יוציא ממך שני בניס כנגד הנרות, כבבא בן בוטא.

על יסוד התרגום והפרוש של הרב שטיינזלץ אנו יכולים לתמצת את הסיפור כך :
איש בבל עלה ונשא אשה בארץ ישראל. בסצנה הראשונה הוא ביקש שתבשל לו מעט עדשים אולם היא מילאה את דבריו בקפדנות יתירה ובישלה לו בדיוק שתי עדשים. הרעב המציק ליעולה החדש גרם לו לכעוס עליה. כדי לתקן את הדבר הוא ביקש למחרת הרבה עדשים, אולם האשה שוב הכזיבה והיא בישלה לו סאת עדשים, הרבה מעבר לסעודתו של אדם. בסצנה השלישית הוא ביקש שתי דלעות קטנות ובשל הבדלי השפות (ארמית בבליית וארמית ארץ ישראלית), היא הביאה לו שני נרות, מה ששוב הכעיס אותו. כתגובה הוא פקד עליה שתשבור את הנרות על ראש השער. ה'צברית' שוב לא הבינה את לשון בעלה הטרי ולכן שברה את הנרות על ראשו של בבא בן בוטא, שהיה שמו בבא, כלשון 'שער' בארמית. לשאלתו העדינה: "מה זה שעשית?" היא השיבה בפשטות: "כך ציוני בעלי". אם כך-מגיב בבא בן בוטא, הואיל ואת עשית את רצון בעלך, "המקום יוציא ממך שני בניס כבבא בן בוטא".